Pole powierzchni przekroju sześcianu

- Wprowadzenie
- Przeczytaj
- Animacja 3D
- Sprawdź się
- Dla nauczyciela

Źródło: dostępny w internecie: pxfuel.com, domena publiczna.

Wiesz już czym jest przekrój bryły, w szczególności wiesz jaką figurą może być przekrój sześcianu. Ponieważ przekrój sześcianu jest wielokątem, możemy policzyć jego pole – i tym właśnie będziemy się dziś zajmować.

> **Twoje cele**
>
> - Nazwiesz przekrój sześcianu i dopasujesz do niego odpowiedni wzór na pole.
> - Obliczysz pole przekroju sześcianu.
> - Obliczysz długości odcinków, pole powierzchni i objętość sześcianu wykorzystując pole powierzchni jego przekroju.

Przeczytaj

Potrafisz już rozpoznać i scharakteryzować przekroje w sześcianie, a także obliczyć długości jego niektórych odcinków. W tym materiale omówimy obliczanie pól przekrojów w sześcianie.

Przekrój w kształcie trójkąta

Wiesz już, że przekrój sześcianu ma co najmniej trzy boki. Trójkątny przekrój sześcianu może być dowolnym (z dokładnością do podobieństwa) trójkątem ostrokątnym, w szczególności może być trójkątem równoramiennym lub równobocznym.

Przypomnijmy wzory na pola trójkątów:

- $P = \frac{ah}{2}$,
- $P = \frac{ab \sin \alpha}{2}$,
- $P = \sqrt{p(p-a)(p-b)(p-c)}$,

gdzie:
a, b, c są bokami tego trójkąta,
α jest kątem pomiędzy bokami a i b,
h jest wysokością poprowadzoną na bok a,
p jest połową obwodu trójkąta.

Dla trójkąta równobocznego o boku a mamy $P = \frac{a^2\sqrt{3}}{4}$.

Przykład 1

Dany jest sześcian $ABCDA'B'C'D'$ o krawędzi długości 8. Płaszczyzna przekroju przechodzi przez punkty E i F, które są środkami krawędzi AB i BC odpowiednio oraz przez wierzchołek B'. Obliczymy pole tego przekroju.

Rozwiązanie

Zróbmy rysunek pomocniczy.

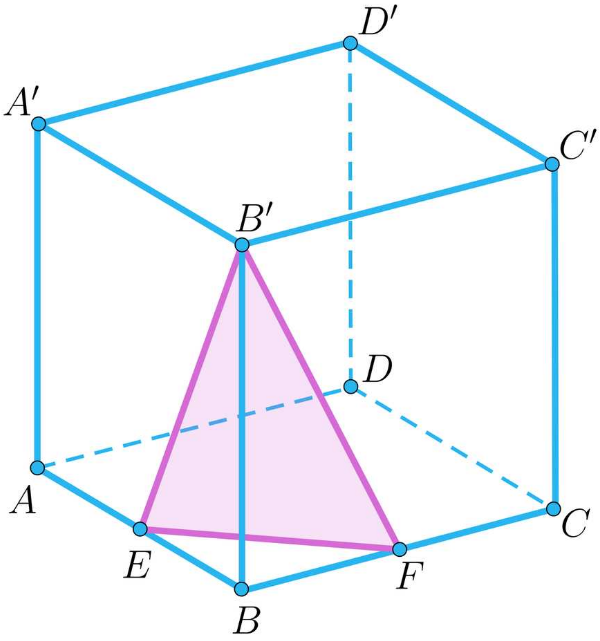

Przekrój ten jest trójkątem. Co więcej, ponieważ $B^{'}E$ i $B^{'}F$ są przeciwprostokątnymi trójkątów $EBB^{'}$ i $BFB^{'}$ o przyprostokątnych 4 i 8, to $\left|B^{'}E\right| = \left|B^{'}F\right|$. A zatem trójkąt $EB^{'}F$ jest równoramienny.

Obliczmy długość ramion tego trójkąta z twierdzenia Pitagorasa (trójkąt $EBB^{'}$):
$4^2 + 8^2 = \left|B^{'}E\right|^2$.

Czyli $\left|B^{'}E\right| = \sqrt{80} = 4\sqrt{5}$.

Podstawa trójkąta $EB^{'}F$ jest przeciwprostokątną równoramiennego trójkąta prostokątnego EBF, którego przyprostokątne mają długość 4. A zatem $|EF| = 4\sqrt{2}$.

Narysujmy przekrój z zaznaczonymi odcinkami.

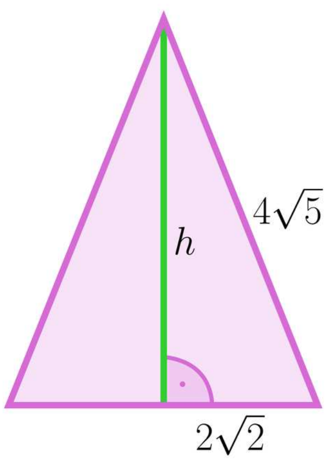

Obliczymy h z twierdzenia Pitagorasa: $h^2 + \left(2\sqrt{2}\right)^2 = \left(4\sqrt{5}\right)^2$. A stąd $h^2 = 80 - 8 = 72$.

Czyli $h = 6\sqrt{2}$.

Teraz możemy już policzyć szukane pole przekroju: $P = \frac{4\sqrt{2} \cdot 6\sqrt{2}}{2} = 24 \text{ j}^2$.

Przykład 2

Pole przekroju sześcianu $ABCDA'B'C'D'$ przechodzącego przez wierzchołki $B'CD'$ wynosi $9\sqrt{3}\,\text{cm}^2$. Obliczymy objętość tego sześcianu.

Rozwiązanie

Narysujmy ten przekrój:

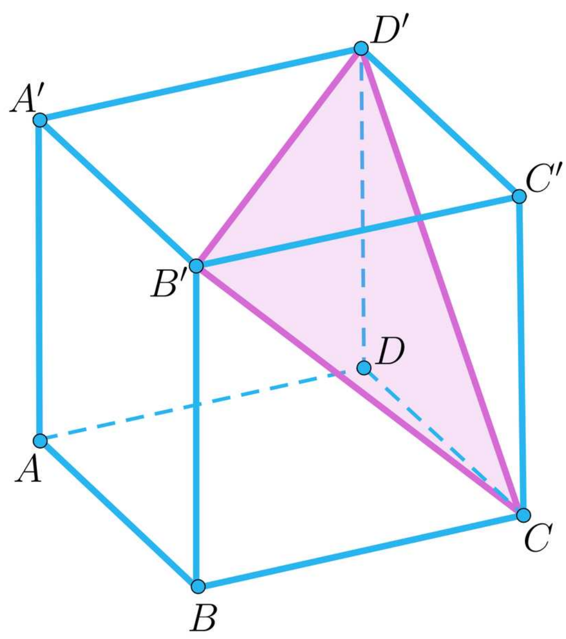

Przekrój ten jest trójkątem równobocznym. Obliczymy długość boku tego przekroju korzystając ze wzoru na pole trójkąta równobocznego: $\frac{p^2\sqrt{3}}{4} = 9\sqrt{3}$. Stąd $p = 6$. Ze wzoru na długość przekątnej ściany bocznej mamy $a\sqrt{2} = 6$. Czyli $a = 3\sqrt{2}$.

Objętość tego sześcianu wynosi więc $V = \left(3\sqrt{2}\right)^3 = 54\sqrt{2}$.

Przekrój w kształcie czworokąta

Przypomnijmy, że każdy przekrój czworokątny sześcianu jest trapezem. W szczególnych przypadkach jest to równoległobok, romb, prostokąt lub kwadrat.

Przy obliczaniu pól czworokątów korzystamy ze wzorów:

- **Trapez:** $P = \frac{(a+b)h}{2}$ są podstawami, a h wysokością tego trapezu.
- **Równoległobok:** $P = ah$ lub $P = ab \sin \alpha$, gdzie a, b są różnymi bokami tego równoległoboku, h wysokością opuszczoną na bok a, a α kątem pomiędzy bokami równoległoboku.
- **Romb:** $P = ah$ lub $P = \frac{ef}{2}$, gdzie a jest długością boku, h wysokością rombu, e, f przekątnymi tego rombu.
- **Prostokąt:** $P = ab$, gdzie a, b są bokami prostokąta.
- **Kwadrat:** $P = a^2$, gdzie a jest długością boku.

Przykład 3

Pole przekroju przechodzącego przez dwie krawędzie i dwie przekątne równoległych ścian sześcianu wynosi $8\sqrt{2}$. Obliczymy długość krawędzi tego sześcianu.

Rozwiązanie

Narysujmy ten przekrój.

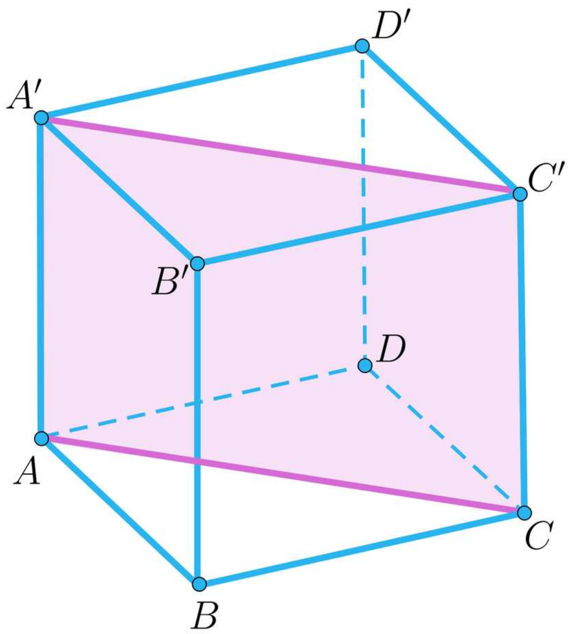

Jest to prostokąt, którego bokami są krawędzie i przekątne ścian. Pole tego prostokąta wyraża się więc wzorem $P = a \cdot a\sqrt{2} = a^2\sqrt{2}$. Czyli $a^2\sqrt{2} = 8\sqrt{2}$. Wtedy $a^2 = 8$, a stąd $a = 2\sqrt{2}$.

Przykład 4

Dany jest sześcian $ABCDA^{'}B^{'}C^{'}D^{'}$ o krawędzi długości 6. Punkty E i F są środkami odcinków CD i $A^{'}B^{'}$ odpowiednio. Określimy, jaką figurą jest przekrój $BED^{'}F$ i ile wynosi jego pole.

Rozwiązanie

Zróbmy rysunek pomocniczy.

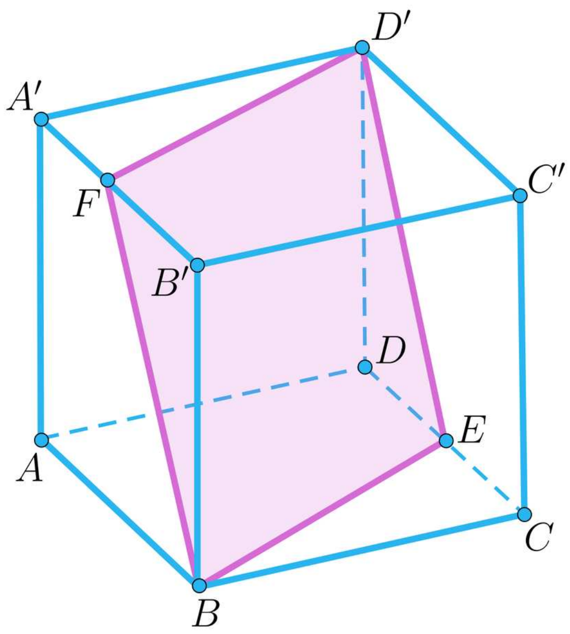

Zauważmy, że przekrój ten jest rombem. Narysujmy jego przekątne.

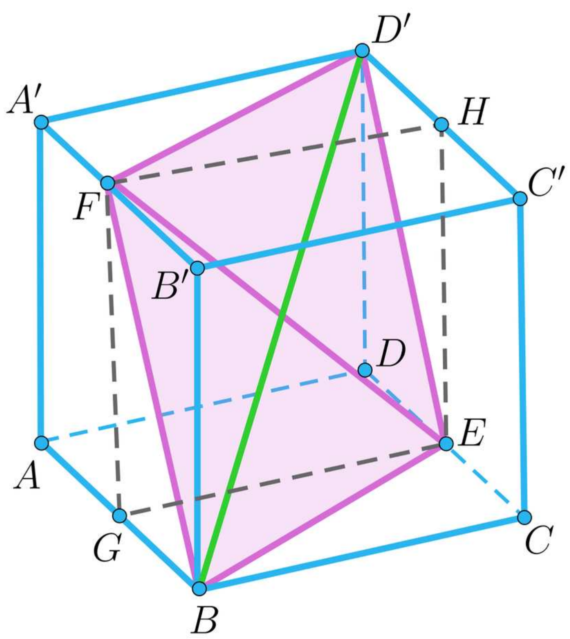

Zauważmy, że przekątna $BD^{'}$ jest przekątną sześcianu, a FE jest przekątną kwadratu $EHFG$, który jest przystający do ścian sześcianu. Czyli $\left|BD^{'}\right| = 6\sqrt{3}$ oraz $|EF| = 6\sqrt{2}$. Obliczmy zatem pole tego przekroju: $P = \frac{6\sqrt{3} \cdot 6\sqrt{2}}{2} = 18\sqrt{6}$ j^2.

Przekrój w kształcie pięciokąta

Przypomnijmy, że przekrój sześcianu może być pięciokątem, jednak nigdy nie będzie to pięciokąt foremny.

Przykład 5

Dany jest sześcian $ABCDA^{'}B^{'}C^{'}D^{'}$ o krawędzi 12. Punkty E i F są środkami krawędzi AB i BC. Obliczymy pole przekroju przechodzącego przez punkty E, F i $D^{'}$.

Rozwiązanie

Zauważmy, że przekrój ten będzie pięciokątem.

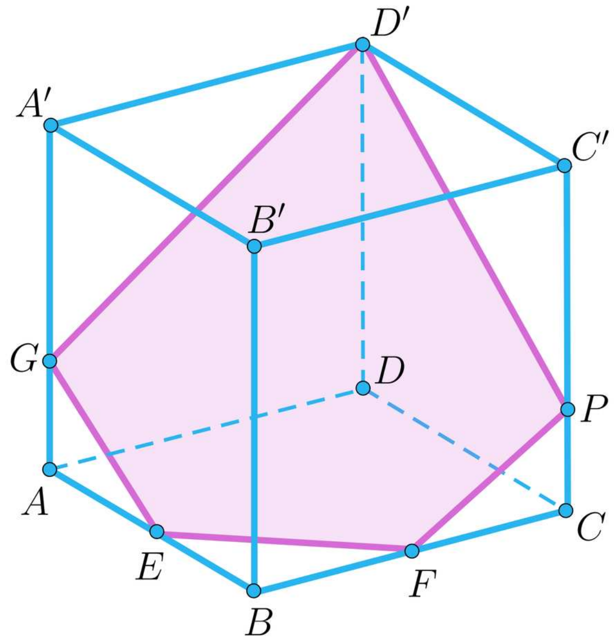

Podzielimy ten pięciokąt na trapez $EFPG$ oraz trójkąt $GPD^{'}$.

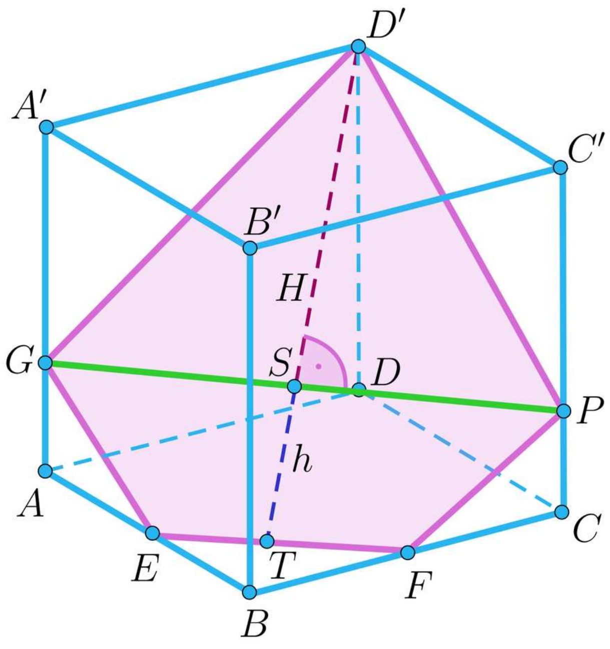

Zauważmy, że $|EF| = 6\sqrt{2}$.

Obliczymy najpierw długość odcinka $TD^{'}$, którego długość jest równa sumie długości wysokości trójkąta $GPD^{'}$ i trapezu $EFPG$.

Skorzystamy z trójkąta prostokątnego $TDD^{'}$.

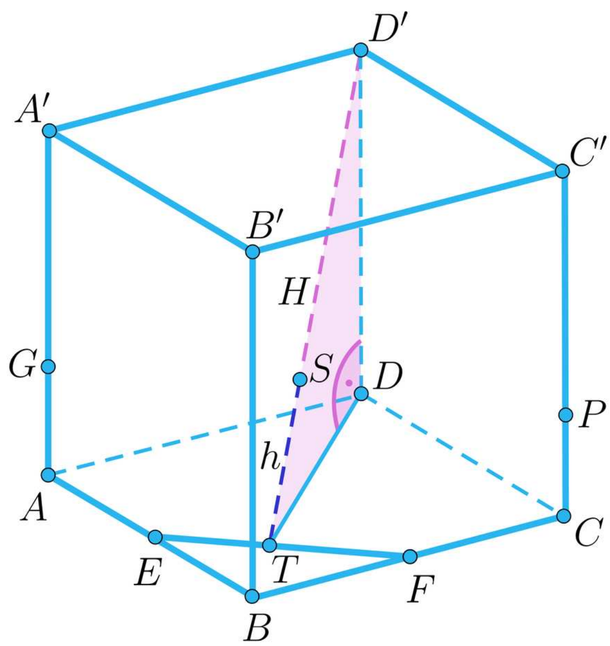

Najpierw zauważmy, że $|TD| = \frac{3}{4}|BD| = \frac{3}{4} \cdot 12\sqrt{2} = 9\sqrt{2}$. (wynika to z podobieństwa trójkątów BEF i BAC – ponieważ boki trójkąta BEF są o połowę krótsze od boków trójkąta BAC, to odcinek BT, który jest wysokością trójkąta BEF stanowi połowę połowy przekątnej kwadratu, czyli $|BT| = \frac{1}{4}|BD|$.

Obliczmy teraz długość odcinka $TD^{'}$ z twierdzenia Pitagorasa dla trójkąta $TDD^{'}$:

$$\left(9\sqrt{2}\right)^2 + 12^2 = \left|TD^{'}\right|^2$$

Czyli $\left|TD^{'}\right| = 3\sqrt{34}$.

W trójkącie $TDD^{'}$ poprowadźmy prostą równoległą do TD przez punkt S

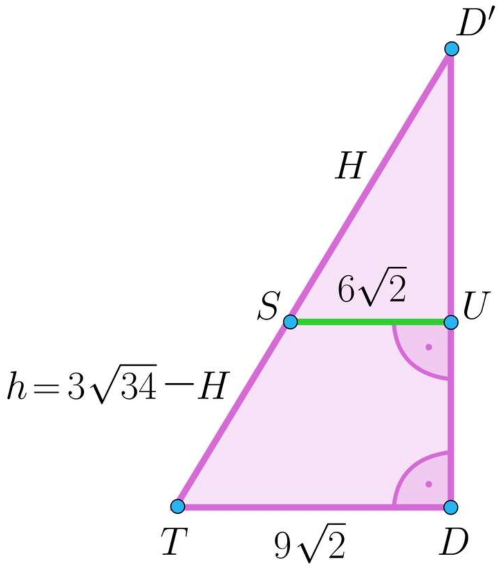

Z podobieństwa trójkątów $TDD^{'}$ i $SUD^{'}$ (cecha kkk) mamy więc $\frac{H}{3\sqrt{34}} = \frac{6\sqrt{2}}{9\sqrt{2}}$.

Czyli $\frac{H}{3\sqrt{34}} = \frac{2}{3}$. A stąd $H = 2\sqrt{34}$ i $h = \sqrt{34}$.

Obliczymy pole trapezu $EFPG$:

$$P_1 = \frac{\left(6\sqrt{2}+12\sqrt{2}\right)\cdot\sqrt{34}}{2} = 9\sqrt{68} = 18\sqrt{17}$$

Oraz pole trójkąta $GPD^{'}$:

$$P_2 = \frac{12\sqrt{2}\cdot 2\sqrt{34}}{2} = 12\sqrt{68} = 24\sqrt{17}$$

Ostatecznie pole przekroju wynosi $P = 18\sqrt{17} + 24\sqrt{17} = 42\sqrt{17}$ j^2.

Przekrój w kształcie sześciokąta

Przykład 6

Obliczymy pole całkowite sześcianu $ABCDA^{'}B^{'}C^{'}D^{'}$ którego przekrój przechodzący przez środki krawędzi $AA^{'}$, AB, BC ma pole równe $96\sqrt{3}$.

Rozwiązanie

Zauważmy, że przekrój ten będzie sześciokątem foremnym.

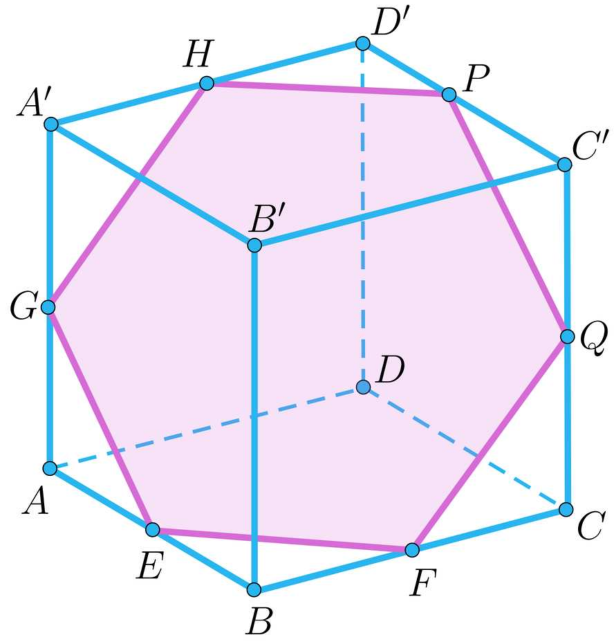

Korzystając ze wzoru na pole sześciokąta foremnego mamy $6 \cdot \frac{|FQ|^2\sqrt{3}}{4} = 96\sqrt{3}$. Czyli $|FQ|^2 = 64$, a stąd $|FQ| = 8$.

Odcinek FQ jest przeciwprostokątną trójkąta prostokątnego równoramiennego o przyprostokątnej długości $\frac{a}{2}$, gdzie a jest długością krawędzi sześcianu. Czyli $\frac{a}{2}\sqrt{2} = 8$, a stąd $a\sqrt{2} = 16$ i ostatecznie $a = 8\sqrt{2}$. Czyli pole powierzchni tego sześcianu wynosi $P_c = 6a^2 = 768$ j^2.

Słownik

przekrój sześcianu

figura, która jest częścią wspólną sześcianu i pewnej płaszczyzny, która go przecina

przekątna sześcianu

odcinek, który łączy wierzchołki dolnej i górnej podstawy sześcianu nie leżące na jednej ścianie tego sześcianu

pole powierzchni sześcianu

suma pól wszystkich ścian tego sześcianu

Animacja 3D

Polecenie 1

Zapoznaj się z animacją 3D, a następnie wykonaj Polecenie 2.

Trwa wczytywanie danych...

Film dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DE8WoBhn4

Film nawiązujący do treści lekcji dotyczącej pola powierzchni przekroju sześcianu.

Polecenie 2

Wyprowadź wzór na pole i obwód przekroju, powstałego jak w animacji, sześcianu o krawędzi a.

Polecenie 3

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Każdy z poniższych sześcianów ma tę samą długość krawędzi. Uszereguj przekroje - zacznij od tego, który ma największe pole.

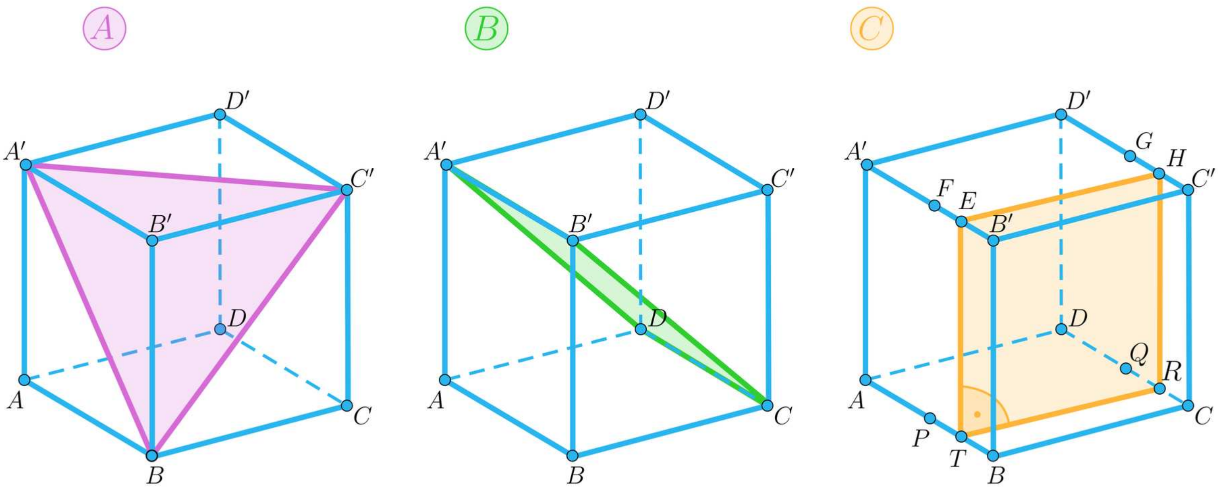

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Ćwiczenie 6

Sześcian o krawędzi 4 przecięto jak na rysunku. Oblicz pole powstałego przekroju.

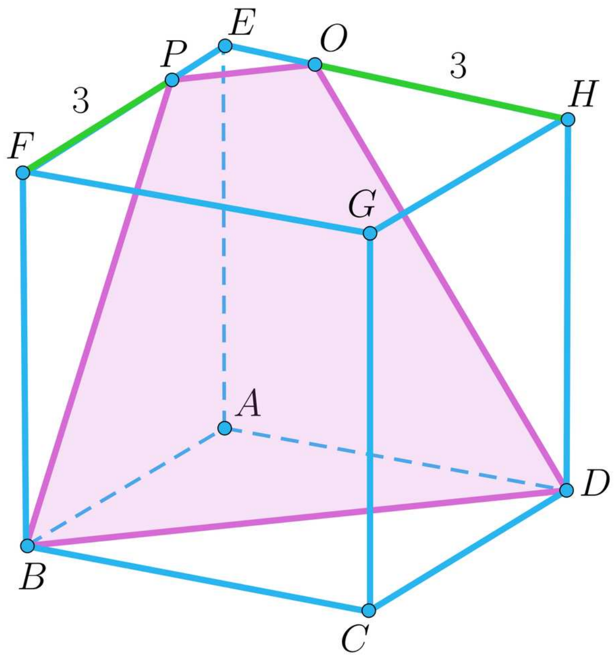

Ćwiczenie 7

Punkty P, T, S są punktami, które leżą na krawędziach AB, BC i BB' sześcianu $ABCDA'B'C'D'$. Wiemy, że P jest środkiem krawędzi AB oraz że $|AP| = 8$, $|BT| = 15$, $|B\prime S| = 10$. Oblicz pole przekroju przechodzącego przez punkty P, T, S.

Ćwiczenie 8

Przekrój sześcianu $ABCDA'B'C'D'$ o krawędzi równej 4 przechodzi przez przekątną AC podstawy i punkt F znajdujący się na krawędzi DD'. Uzasadnij, że jeśli pole tego przekroju wynosi $4\sqrt{6}$, to punkt F jest środkiem odcinka DD'.

Dla nauczyciela

Autor: Magdalena Wojciechowska-Rysiawa

Przedmiot: Matematyka

Temat: Pola przekrojów sześcianu

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum lub technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

X Stereometria

Zakres rozszerzony. Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) wyznacza przekroje sześcianu i ostrosłupów prawidłowych oraz oblicza ich pola, także z wykorzystaniem trygonometrii

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- rozpoznaje przekroje w sześcianie i dopasowuje odpowiedni wzór na pole,
- oblicza pola przekrojów w sześcianie,
- oblicza długości odcinków, pole powierzchni i objętość sześcianu znając pole pewnego przekroju.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody pracy:

- burza mózgów,
- mapa myśli,

- dyskusja,
- ćwiczeniowa.

Formy pracy:

- praca całą klasą,
- praca w parach,
- praca samodzielna.

Środki dydaktyczne:

- komputer z dostępem do Internetu, głośników i tablicy interaktywnej lub projektora,
- materiały zawarte w e-podręczniku,
- przeźroczyste modele sześcianów z zaznaczonymi odcinkami, przekrojami.

Przebieg lekcji:

Faza wstępna:

1. Nauczyciel i uczniowie metodą burzy mózgów przypominają jaki kształt może mieć przekrój sześcianu.
2. Uczniowie wykonują w parach na kartkach mapę myśli, na której umieszczają w szczególności najbardziej charakterystyczne przekroje sześcianu wraz ze wzorami na pola, które trzeba zastosować.
3. Nauczyciel formułuje kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel prezentuje wybrane przykłady z sekcji Przeczytaj i prezentuje uczniom animację 3D.
2. Uczniowie w tych samych parach wykonują ćwiczenia zamknięte z sekcji Sprawdź się.
3. Nauczyciel wraz z uczniami dyskutują nad otrzymanymi wynikami, prezentuje poprawne odpowiedzi.
4. Wybrani uczniowie wykonują na tablicy zadania otwarte z sekcji Sprawdź się.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel wraz z uczniami podsumowują jakimi figurami może być przekrój sześcianu i jak oblicza się ich pole.
2. Nauczyciel zwraca uwagę na szczególne przekroje w sześcianie np. sześciokąt foremny, trójkąt równoboczny, którego bokami są przekątne ścian, prostokąt, którego bokami są krawędzie sześcianu i przekątne ścian i przypomina wzory na pola.
3. Uczniowie wskazują co w lekcji było dla nich najtrudniejsze.

Praca domowa:

- Wykonać polecenia z sekcji Animacja 3D.

Materiały pomocnicze:

- Własności sześcianów i prostopadłościanów

Wskazówki metodyczne:

Animacja 3D może zostać wykorzystana w lekcji o własnościach sześcianu.